
SEZEN AKSU'YLA HÜZÜNLENİP CEM YILMAZ'A GÜLMEK: GENÇ SİVİLLER

*Doğın GÜRPİNAR**

ÖZET

Bu makale özellikle 2006'da Kürt meselesine ilişkin yayınladıkları manifesto ve 2007'de e-muhtıraya karşı aldıkları tavırla bir nevi yeni-kuşak STK kültürünü yansıtan Genç Siviller'i incelemeye çalışıyor. Makalede, Genç Siviller'in 2000'lerde süreç içinde soldan ayrışan ve kendini "demokrat" olarak tanımlanmamayı tercih eden ve bu iddiasıyla uyumlu bir toplum ve siyaset tahayyülü geliştirmeye çalışan entelijansiyanın fikirleriyle ve öncelikleriyle uyumlu olduğu tespit ediliyor. Genç Siviller'in muğlâk ve tam olarak tanımlanamayan siyasal karakteri (daha çok da hakaret imalı olarak) oluşumun "liberal" olarak tanımlanmasını getirdiyse de bu nitelme Genç Siviller'in öncelikleriyle çok uyuşmadığı gözlemleniyor. Makale, sonuç bölümünde ise, askeri vesayete karşı duruşlarıyla kamusal görünürlük yakalayan Genç Siviller, askeri vesayetin gerilemesinin ardından "demokrat" entelijansiya gibi Genç Siviller de kendilerini yeniden tanımlama ihtiyacı ve çabası içinde olduğunu gözlemliyor.

Anahtar Kelimeler: Sivil toplum, Genç Siviller, 27 Nisan Muhtırası, 19 Mayıs Kutlamaları.

* Dr., Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi.

Sonradan Genç Siviller'e dönüşecek hareket ilk olarak "1999'da OD-TÜ'de bir öğrenci kulübünün -İletişim Topluluğu Kulübü- oluşturduğu sıradan mail grubu"¹ olarak başlamış, ardından bu oluşum farklı üniversitelerden öğrencileri bir araya getiren Buluşma Forumu adlı platforma dönüşmüştür. Bu platform 2000'lerin başlarında Türkiye siyasetine ilişkin daha sivil, ve daha "genç" bir soluk getirmeye yönelik faaliyet gösterecek, ilkini Van'da, daha sonrakileri Rize'de, Konya'da ve farklı şehirlerde gerçekleştirdiği gençlik buluşmalarında "genç siyaset" in yollarını arayacaktır. Bu platformun en iz bırakan ve ülke gündemine taşınan faaliyeti ise çeşitli üniversitelerinden öğrencilerden oluşan bir heyet olarak 19 Mayıs kutlamaları çerçevesinde meclise kabul edilmeleri ve burada "19 Mayıs'ı stadyumlardan kurtaralım" çağrısı yapmaları olacaktır.² Grup adına Sabancı Üniversitesi öğrencisi Deniz Çiçek'in okuduğu bildiride

"Millî bayramlara stadyumlara gençleri dolduran, onların çokluğu, çevikliği, disiplini, birliktelikleriyle dünyaya ne kadar güçlü olduklarını gösterdiğini düşünen otoriter devlet zihniyetinin yansıması olan bu tören, demokratikleşen modern Türkiye'de artık terk edilmelidir. Bayramın adında gençlik ve spor kelimelerinin birlikte anılması, gençlere biçilen rolü göstermesi açısından da anlamlıdır. Gençlik, kas ve sporla eşitlenmekte; gençler, rejim ve devlet için kasları ve çeviklikleriyle düşmanları korkutacak hazır kıtalar olarak düşünülmektedir. Yakın tarihimiz göstermiştir ki, bu kalıpların içine sokulmaya çalışılan gençlik ya tamamen depolitize edilmiştir ya da şiddete tapacak ölçüde marjinalleşmiştir. Atatürk'ün gençliğe hediye ettiği 19 Mayıs'ın kutlanış şeklinin tamamen değiştirilmesini, birçok gencin gönülsüz olarak katıldığı modası geçmiş, hamaset dolu, militarize, stadyum gösterilerinin ve geçit törenlerinin sona erdirilmesini talep ediyoruz"

denilmektedir. Bu talep aslında bir taraftan son derece anaakım ve bildik bir söylemi dile getirmektedir ve 1990'larda 28 Şubat süreciyle de paralellik arzeden bir süreçte başta 29 Ekim kutlamaları olmak üzere cumhuriyet törenlerinin kitleselleşmesi, sivilleşmesi süreciyle uyumludur. Kuş-

¹ "Genç Siviller'in Lideri, Kim Olduklarını ve İlginç Eylemlerini Anlatıyor", *Vatan*, 23 Kasım 2009.

² "Çelik'ten '19 Mayıs'ı Stadyumlardan Kurtaralım' Kampanyasına Destek", *Radikal*, 19 Mayıs 2003.

kusuz cumhuriyet coşkusu Kenan Doğulu'nun Gençlik Marşı remixiyle yaşayan anaakım gençliğin sivilleşmiş cumhuriyetçiliğiyle örtüşmektedir. Ancak burada 1990'ların çoğulculuşmuş ve sivilleşmiş popüler kültürünün yaygın kabul gördüğü bir çağda çokça ve genelgeçer bir ifade olarak dile getirilen altmış yıl öncesinin sıkıcı, asık suratlı ve monoton kutlama-müsamere kalıplarının terk edilmesi anaakım eleştirilerden farklı olarak bu asık suratlı kutlamalar ve törenler gereksiz bir bürokratik tutuculukla değil belli bir ideolojik arkaplanı ve zihniyeti ima eden bir siyasî kültürle özdeşleştirilmektedir. Yani dikkatle bakıldığında eleştiri araçtan çok amaca yönelik gibi durmakta ama bu ikisi arasındaki ince fark flu kalmaktadır. Kuşkusuz, bu resmi törenlerin ve gençliğin bu törenlere mahkum edilmesini sadece sıkıcılıkla değil aynı zamanda "militarizm ve otoriteriyenizm"le ilintilendirilmesi birçok kaşı çattırarak niteliktedir. Yani naif ve sempatik "gençlik" talepleri bir "ince dokunuş"la bir ideolojik filtreden geçirilmekte ve genelgeçer ve siyasî çağrışımlar ve imalar taşımayan talepler belli bir siyasal okuma içinde bağlamsallaştırılmakta ve ideolojikleştirilmektedir.

Zaten bu ince fark önemsenecek ve Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in gençlere destek vermesinin ardından belli bir medya görünürlüğü kazanan hareketin bu talepleri rahatsızlık yaratacaktır. 19 Mayıs'ın hemen ardından Cumhuriyet gazetesinde Mustafa Balbay tarafından yayınlanan "Genç Subaylar Rahatsız" haberinde "genç subayları" rahatsız eden gelişmelerden biri olarak da 19 Mayıs'ın stadyumlardan kurtarma önerisi de yer alacaktır. Bu habere binaen, "rahatsız genç subaylara" karşı 19 Mayıs'ı sivilleştirme çağrısı yapan bu oluşum ise, "genç subayların" rahatsız olma hakkına karşı aynı hakkı "genç siviller"de de görerek bir motto olarak "genç siviller rahatsız"ı benimseyecektir. Süreç içinde Siyasal Ufuk Hareketi ismiyle bir sivil toplum ve fikir platformu olarak örgütlenen ve daha çok entelektüel bir oluşum olarak faaliyet gösteren grubun bu mottosunu grubun gayriresmi ismine dönüştürmesi ve Genç Siviller'in bir nevi bir manifestoyla ortaya çıkması ise Mayıs 2006'da gerçekleşecektir.

Ancak 2003 tarihli 19 Mayıs'ı stadyumlardan kurtarma çağrısıyla 2006'daki manifesto arasında ancak parçalı bir devamlılık vardır. Oluşumun öncülerinden Turgay Oğur 2003'teki kadronun amorfliğini şu

şekilde anlatmaktadır: “MHP’li sağlık bakanının (Osman Durmuş) kızı Gazi Üniversitesi’nden katılmıştı, liberaller vardı. Şu anda Kemalist olduğunu gördüğüm insanlar da vardı. Sadece gençtik, düşünüyorduk ve bir şeyler yapmak istiyorduk. Fark yaratmaya çalışıyorduk. Ağır Marksist gruplar içinde yer almak istemeyenler belki vardı. Özel bir ortak nokta yoktu. Ama bu noktadan çok savrulduk tabii. O ilk gruptan çok az insan kaldı.”

Genç Siviller bir nevi gayripolitik, “genç” duygu ve düşüncelerin süreç içinde politikleşmesi ve somuta, ete kemiğe bürünmesiyle, ilk baştaki geniş ve görece aleni siyasal/ideolojik kaygılardan azade kitlenin doğal seleksiyona uğramasıyla teşekkül etmiştir denebilir. Gençliğin sırf genç olması dolayısıyla kutsandığı ama genç siyasetin “dinamik, çağdaş ve EuroTürk” olmakla özdeşleştirildiği ve bunlara indirgendiği bir dönemde³ başta pekala “donuk Atatürkçülüğe” karşı güleryüzlü ve afaki bir “liberal Atatürkçülükle” de bağdaşan 2003 söyleminin dönüşmesiyle daha doğrudan siyasî kaygıları olanların kaldığı/ayrıştığı bu oluşum anaakım biçimden (*form*) radikal bir içerik (*content*) üretebilecektir. Bu şekilde denebilir ki 2006’daki manifestoyla ortaya bir “radikal merkez” çıkacaktır.

Yukarıda ifade edildiği gibi, Genç Siviller ilk kez bu isimle 2006 Mayıs’ında Kürt sorununa ilişkin yayınladıkları manifestoyla ortaya çıkacaktır. Genç Siviller bu manifestoda kendilerini “bu topraklar üzerinde 16-35 yıldır ikamet eden, bu ülkenin hastanelerinde doğmuş, okullarında okumuş olan, herkes gibi Cem Yılmaz esprilerine gülen, Babam ve Oğlum filminde ağlayan, kimsenin üniformasını giymeyen, şiddetle uzaktan yakından bir alakası olmayan, uzun ve sağlıklı bir ömür sürmek isteyen, ilerde çocuklarına iyi bir gelecek bırakma hayali kuran Türkiye Cumhuriyeti’nin sıradan vatandaşları” olarak tanımlamaktadırlar. Yani bu tanıma göre Genç Siviller toplum vasatını temsil etmekte ve özel bir ayrıştırmacı vasfa haiz değildir. Kendilerini lanse ettikleri üzere, onları ta-

³ 1990’larda gençliğin ve 1990’ların genç kuşağının eski kuşaklardan farklı olarak taşıdığı varsayılan değerlerinin/dünyaya açıklığının/açık fikirliliğinin/bakımlılığının/dinamizminin başta Ertuğrul Özkök olmak üzere dönemin “yeni Türklerine” övgüler düzenlerce kutsanmasına ilişkin örnekler için bakınız, Rifat N. Bali, *Tarz-ı Hayat’tan Life Style’a*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002, s. 315-320.

nımlayan/ayrıştıran ana karakter belli bir siyasî ve ideolojik angajmanları değil, tam aksine siyasal angajmanlardan çok huzurlu, güvenli, mutlu ve geleceğe güven dolu bir yaşam kaygısı duymalarıdır. Siyasî değil (tüm Türkiye toplumunun paylaştığını varsaydıkları) bireysel endişelerle ve bireysel bir gelecek tahayyülüyle hareket etmek iddiasındadırlar.

Ancak iş bu noktada çetrefilleşmektedir. Genç Siviller, böyle bir Türkiye projeksiyonunun önündeki engeller olarak öne yolsuzluğu, siyasette şeffaflığın olmamasını, kayırmacılığı, siyasal etik yoksunluğunu, parti için demokrasinin yokluğunu öne çıkaran (Arı Hareketi gibi⁴) anakım-merkezci liberal söylemlerden ayrılmaktadır. Genç Siviller'e göre bu huzurlu yaşam idealinin (bir tür bahçeli ve sakin bir sitede yaşam hayali) önünde en hayati engellerden biri Kürt sorunu ve bu sorunu çözümsüzlüğe mahkum eden politikalarıdır.

Mayıs 2006'da yayınladıkları bildiride Kürt sorununa ilişkin "kral çıplak" diyen ve Kürt meselesinin özgürlük temelli çözülmesi gerektiğini oldukça berrak ve keskin bir şekilde ifade eden Genç Siviller bu netameli meseleye ilişkin katı, soğuk ve politize bir dil kullanmak yerine Orhan Gencebay'ın dizeleriyle "Türkler ile Kürtler de birlikte yaşayamayacaksa, artık batsın bu dünya!" diyerek meramını anlatmaya çalışacaktır. Aynı şekilde bolca ve daha çok okuyucuyla empati sağlamaya yönelik olarak Atatürkçü ve popüler milliyetçi göndermelere (*Bu gök deniz nerede var, nerede bu dağlar taşlar! korkma! Muhtaç olduğumuz kudret de damarlarımızda birbirine karışmış kanda saklıdır. Ne mutlu cesaretle bunu söyleyebilen-*

⁴ Arı Hareketi için bakınız, Rifat N. Bali, age, s. 102-106. Arı hareketi daha önce ABD'de çalışmış bankacı Kemal Köprülü ve Çarmıklı ailesinin genç kuşak temsilcilerinden Sibel Çarmıklı'nın öncülüklerinde bir nevi ANAP'ın dolaylı gençlik kolu olarak oluşmuş, ancak akabinde ANAP'tan bağımsızlaşarak 1998'de dernekleşmiştir. Bir nevi iş hayatını toplumsal duyarlılık ve siyasî farkındalıkla meczetmeye çalışan ve serbest piyasaya dayalı ekonomiyi liberal demokrasi ile harmanlamaya çalışan Arı Hareketi bununla beraber bu soyut liberal demokrathığı Kemalist bir paradigma içinden, onun sınırlarına hapsolarak formüle ederken, Türkiye'de demokratik açığın iki kaynağını ve eksenini oluşturan Kürt ve İslam meselelerini tamamen es geçmiş ve bir "elit siyaseti"nden ibaret kalmış, bu sebeple de umduğu etkiye ulaşamamıştır. Elbette Arı Hareketi steril karakteri nedeniyle Ertuğrul Özkök'ün övgülerinden kaçamamıştır. Kemal Köprülü'yu "açık renk gözlü, Latin tipli bu yakışıklı adam" şeklinde tanımlayan Özkök için Arı Hareketi övgüler düzdüğü EuroTürklük ve çağdaş ve bakımlı yeni kuşak Türk orta sınıfının değerlerinin taşıyıcısıdır. "Yakışıklı Genç Adamın Güzergahı", *Hürriyet*, 31 Temmuz 1999, alıntılan, Rifat N. Bali, age, s. 104-105.

lere!) de yer veren bildiri “durun kalabalıklar, bu cadde çıkmaz sokak” demektedir ve okuyucuları uyarmaktadır ki “buradan çıkış yok çünkü; Kürt sorununda çözümü askerlere havale eden, daha az demokrasi ve özgürlük, daha çok korku ve güvensizlik vaat eden Terörle Mücadele Yasası gibi Baba'dan kalma usullerden vazgeçmeyen bu kafayla gidilirse, sorun çözülmeyeceği gibi toplumsal gerilim de artacak[tır].”

Bildiri Türkiye’de öncesiz ve yepyeni bir dil kullanmaktadır. Bu şekilde Türkiye’de sadece toplumsal karşılığı çok dar (ve meseleyi devrim için cephanelik haline getiren) sol tarafından sahiplenilmesi sebebiyle anaakım tarafından yok sayılmış, insanî boyutları yok sayılarak bir siyasî (ve bir takım marjinalerin meşgalesi olan bir) mesele muamelesi yapılan Kürt meselesinin çözümünün anakıma ve anaakımın siyaseten taşlaşmış beyinlerine değil siyasetten ari kaldığı umulan vicdanlarına hitap ederek anaakıma duyarlılık kazandırmaktan geçtiğini düşünen bildiri bu amaçla anaakıma, anakımın kültürünün kültürel kodları, değer yargıları ve duygularıyla seslenmeyi hedeflemektedir.⁵ Bu şekilde meselenin siyasî değil, (Sezen Aksu dinlemek, Cem Yılmaz esprisine gülmek kadar) insani olduğunu ifade etmeye çalışılmakta, var oldukları inkâr edilmiş Kürtlerin gerek 1980 öncesinde, gerek de PKK ile savaş sırasındaki bireysel acılarını merkeze konmaktadır. Zira “bu hayat ne Kürtlükle geçer, ne Türklük ile”.

Bu metin yine aleni ve çok sert bir politik içeriğin son derece popüler ve insanların kendilerini özdeşleştirebilecekleri anaakım bir dile yedirilmesidir. Kendilerini “Cem Yılmaz esprilerine gülen, Babam ve Oğlum filminde ağlayan”lar olarak tanıtan Genç Siviller’in bu bildirisi sert bir politik dil üzerinden kurulmuş, tanımlanmış, tartışılmış ve bu sebeple de devletin dezenformasyon mekanizmalarına imkan sağlayarak radikalmiş gibi yansıtılabilmiş ve marjinal ve toplumun huzurunu bozucu algılanan taleplerin son derecede anaakım, insani ve vicdanî olduğuna dikkati çekmeye çalışılmakta, bir nevi Kürt sorununun zeminini değiştirmeye, insani/vicdanî zemine çekmeye çalışılmaktadır.

⁵ Bu dilin bir “uzlaştırma dili” olduğunu ifade eden Genç Siviller’e göre “yıpranmış politik evrelerin, yıpranmış politik argümanları...toplumu kamplaşmalara sevk[etmektedir.]” Bu üslup, onlara göre “bir ayırıştırma, bir bölme dili”dir. “Genç Siviller Agos’ta”, *Agos*, 11 Mayıs 2007.

Birçok sol ve liberal köşe yazarının aynen iktibas ettiği ve birçok sol görüşlü ismin “yeni solun dili” olarak lanse ettikleri bu bildirinden⁶ yaklaşık bir yıl sonra Genç Siviller üçüncü dikkati çeken tavırlarını ise 28 Nisan 2007 sabahı koyacaklardır. Ankara’daki cumhuriyet mitingiyle eş zamanlı olarak İstanbul’da Miniatur’teki Anıtkabir’e “çıkarak” cumhuriyet mitingleriyle dalga geçmeye çalışan Genç Siviller⁷ iki hafta sonra da çok hızlı örgütlenerek 27 Nisan muhtırasına hemen muhtıra gecesinin sabahı hem İstanbul, hem de Ankara’da tepki gösterecek ve muhtıraya bu kadar net ve çabuk tepki veren tek odak olmasıyla beraber yoğun bir kamusal görünürlük kazanacaktır.⁸ 2007 aynı zamanda sosyalist cehahta muhtıra sonrasında AKP’ye verilecek (ya da verilmeyecek) desteğin tartışıldığı bir yıl olacaktır. Bu dönemde muhafazakâr medya ve kamuoyu Genç Siviller’e büyük teveccüh gösterirken, sosyalist solun bu süreçte kayıtsızlığa sürüklenmesi, Genç Sivillerin ve giderek kendilerini sosyalist soldan ayrıştıran bir cenahın AKP’nin “siyasal alan”ına destek vermeleri sürecinde aktif destekleriyle Genç Siviller sol-dışı yeni bir “muhalif” odak olarak birçok polemğin merkezine oturacaktır.

GENÇ SİVİLLERİN SOLDAN GÖRÜNÜŞÜ

İlk kez solun dilini kısmen kullanan ama soldan ayrı ve bağımsız, ya da en azından böyle algılanan bir muhalif oluşumun zuhur etmesi bu nevezuhur durumu açıklama iştahlarını kabartacaktır. Genç Siviller, farklı kesimlerce farklı şekillerde açıklanacak, hatta “gizli bağlantıları” ifşa edilmeye çalışılacaktır. Genç Sivillerin dili, Turgay Oğur “cream tabaka değiliz” dese de, orta sınıf kültürünü yansıtmaması açısından Marksist şablon üzerinden adeta “burjuvazinin ideolojik aygıtı” ve bu sınıfsal kimliğe dayalı bir ideolojinin tezahürü olarak görülecektir.

Aşağıda tartışılacağı üzere solda Genç Sivilleri 12 Eylül kültürü ve onun zararsız ve icazetli muhalefetiyle özdeşleştirme kaygısına karşı,

⁶ Mesela bakınız, Doğan Tılıç, “Genç Siviller Rahatsız!”, *Birgün*, 30 Mayıs 2006; <http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/78926-genc-siviller-rahatsiz-kampanyasi-nette> (11 Mayıs 2006) ; <http://bianet.org/bianet/bianet/79284-otekilemek-yerine-uzlasmak-mumkun-ama> (19 Mayıs 2006)

⁷ “Genç Siviller ‘Köşk Mitingi’ni Protesto Etti”, *Zaman*, 14 Nisan 2007.

⁸ “Genç Siviller, artık Susmayacak”, *Zaman*, 2 Nisan 2007.

AKP yanlısı medyada ve muhafazakâr çevrelerde Genç Sivilleri münhasıran muhafazakâr ve AKP-ilintili görme kaygısı baskın olacaktır. Genç Siviller kendilerinin heterojen karakterine atıf yapmayı severken (ve adeta farklılığı ve çoğulculuğu kendi başına bir değer olarak sunarken), muhafazakâr kesim (ve Genç Siviller'in facebook ve twitter üzerinden takip eden/benimseyen geniş muhafazakâr ve AKP tandanslı takipçi kitle) ise tam aksine Genç Sivilleri mümkün olduğunca yeknesak görmeye çalışacaktır. Genç Siviller askeri vesayete ilişkin eylemlerinin yanında en çok eylem yaptıkları konulardan biri olan ve muhafazakâr kamuoyunun çok hassas olduğu başörtüsünün üniversitelerde ve "kamusal alan"da serbest bırakılmasına ilişkin eylemleri *Zaman*, *Yeni Şafak* gibi gazetelerde manşete taşınırken aynı gazeteler Genç Sivillerin bir diğer yoğun aktivizm yürüttüğü Kürt meselesine ilişkin ama özellikle Ermeni tabusuna ilişkin eylemlerine sayfalarında hemen hemen hiç yer vermeyecek, bu eylemler mümkün olduğunca görmezden gelinerek geçirilecektir.

Muhafazakâr kesim Genç Sivilleri kendi görmek istediği üzere her türlü çıkıntılıklardan uzak görme arzusundaiken, Genç Siviller kendilerini daha çok "demokrat" olarak tanımlayanlarca da kendi duygu ve düşüncelerine ortak bir oluşum olarak görülecek ve sahiplenilecektir. Bir siyaset olarak birçoklarına heyecan verecek ve yeni dünyanın yeni değerlerini yansıtan ve taşıyan bir oluşum olarak ilgi görecektir. Etyen Mahçupyan'a göre "itirazlarını mizahla yoğurarak eyleme döken" Genç Siviller'in "bizleri davet ettiği zekâ düzeyi, kendimizi kandırmamıza imkân tanı(mamaktadır)." ⁹ Genç Sivillerin dili ve siyaset yapma biçimi bizzati bu siyasetin içeriğinin kefil niteliğinde görülecektir. Kürşat Bumin'e göre Genç Sivillerin "mizahı demokrasinin teminatıdır." ¹⁰ Ali Bayramoğlu ise "böyle seslere ve böyle gençlere susuyoruz" diyerek Genç Sivilleri "kritik günlerde zor ve demokrat tavır almayı bilen bir grup genç" ¹¹ olarak tanımlamaktadır.

Genç Siviller solda ise paradoksal ve çelişkili olarak hem orta sınıf konformizmine ve değer yargılarına sahip, sola karşı neoliberalizmi sa-

⁹ Etyen Mahçupyan, "Vatandaşlığa Davet", *Taraf*, 20 aziran 2008

¹⁰ Kürşat Bumin, "Bu Mizah Demokrasinin Teminatıdır", *Yeni Şafak*, 19 Haziran 2007

¹¹ Ali Bayramoğlu, "Genç Kürt Siviller Rahatsız!", *Yeni Şafak*, 13 Ekim 2007

vunan kapitalizm apolojisti bir oluşum, hem de “F-tipi ideolojik tercihleri ve politik çizgiye”¹² sahip, Fethullah Gülen ve AKP’yle gönül bağı içinde, AKP’nin güdümünde de facto AKP’nin gençlik kolu olarak görülecek ve sunulacaktır. Genç Siviller’e ilişkin solda temayüz etmiş iki algıdan yukarıda ilk zikredilen varsayım, Genç Sivilleri gençliği apolitikleştirmiş 12 Eylül’ün ve hazlarla uyuşturmuş Özal’ın ürünü ve siyasî yansıması olarak sola karşı hazcı neoliberal düzeni milliyetçilik gibi bazı unsurları törpüleyerek meşrulaştırmaya çalışan bir oluşum olarak görülürken, ikinci varsayım Genç Sivilleri muhafazakâr ve ana kaygısı AKP’nin siyasî alanını demokratlık görünümü ve maskesiyle genişletmek ve önünü açmak olan “neo-Müslüman” adeta bir sözde STK (*quango*) olarak görmektedir. Mesela Bianet’ten Murat Utku Eylül 2007’de kani olacaktır ki; “velhasılı kelam, Genç Siviller’in kullandığı “ötekinin dili” meğerse sadece başörtüsünün diliymiş. Askeriyenin muhtıra diline karşı geliştirilen demokratik dil aslında, muhtıraların ötekileştirdiği herkesin dili değil, “Neo - Müslüman” hareketin diliymiş.”¹³ Kuşkusuz aynı zamanda Genç Sivillerin Amerikancı, ABD’nin “liberal beyin bulandırma faaliyetleri”nin¹⁴ bir ürünü ve turuncu devrimin Türkiye ayağı olarak sunulması bu iki varsayımı siyasî düzeyde birleştirse ve bütünleştirse de, ideolojik olarak Genç Sivillerin muğlak ve kendi içinde çelişkili bir şekilde tanıtılmasının önüne geçememektedir.

Converse ayakkabının oluşumun amblemi olması başlı başına bir polemik konusu olacaktır. 2000’lerde daha rahat ve farklı birçok ortamda ve kombinasyonda giyilebilmesi sebebiyle Nike ve Adidas’ın spor ayakkabılarından daha tercih dilmeye başlanan bez Converse ayakkabıları, Genç Sivillerin postallara ve makosenlere karşı kendilerini bir metafor olarak özdeşleştirdikleri sembol olacaktır. Burada Converse bir markadan çok bir ayakkabı modelini ifade etse de, doğrudan bir markayı amblemi kullanması Genç Siviller’in solda kapitalizm apolojisti ve kapitalizmin meta fetişizminin esiri olarak damgalanmasını ve neoliberalizmle özdeşleşti-

¹² <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/gamze-erbil/yaftaliorum-genc-siviller-amerikan-orgutudur-1442>

¹³ <http://bianet.org/bianet/siyaset/101551-genc-siviller-artik-rahattir-gayri>

¹⁴ <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/gamze-erbil/yaftaliorum-genc-siviller-amerikan-orgutudur-1442>

rilmesini kaçınılmaz kılacaktır. Necmi Erdoğan'a göre "genç liberal kişiliğin asker postalına karşı ayağına taktığı Converse ayakkabıların memleketin özellikle yeni orta sınıf gençliğinin favori ayakkabıları olarak gerçekten de 'sivil toplumu' gösterdiğini düşünebil[sek]"¹⁵ de, bu kapitalist "metaların neyin göstergesi olduğu hususu o kadar basit değildir". Erdoğan'a göre taşeronlar üzerinden ucuz çocuk emeğini sömüren Converse'in sahibi Nike'ın bir markasını sahiplenmek masum addedilemez ve belli bir örtük ideolojik angajmanı ifşa edici niteliktedir.

Necmi Erdoğan ve sol kamuoyundan farklı olarak Genç Siviller'e oluşumun ideolojik sınırları dahilinde olumlu bakan Tanıl Bora ise Genç Siviller'i belli bir tarihsellik ve sınıfsallığın içine yerleştirmektedir. Her ne kadar "kabaca tasvir edilen yeni orta sınıf profili ile bu yeni aydın zümresi (ve hususen Genç Siviller) arasında hal ve davranış düzleminde bire bir tekabüliyet aramak yanlış olacaktır. Yeni-liberal kanaat önderlerinin girişimi, bu konformist ve sinik 'tabanı' politize etmeye dönük bir girişim. Ayrıca, Genç Siviller arasında, solun yanında, milliyetçi-muhafazakâr gelenekle hesaplaşmaya dönük bazı çıkışları da not etmeli" şeklinde şerh düşse de genç sivilleri bir makro çerçeve içine yerleştirmeyi tercih etmektedir. Bora'ya göre "işte, orta sınıfların yeni kuşaklarında genişleyen bu sosyal profil, yeni bir liberal aydın zümresini içinden çıkartıyor, daha doğrusu onun için zemin oluşturuyor. Yaklaşık üç yıldır var olan Genç Siviller girişimini zannedirim bu zemine oturabiliriz - yeni liberal aydın ve kanaat önderi profilinin yegâne temsili olarak değil, bir örneği, bir ucu, bir belirtisi olarak."¹⁶

Tanıl Bora'ya göre Genç Siviller 1990'lardan beri resmi ideolojiden çoğulculuşma ve sivilleşme ortamında kısmen resmi ideolojiden ve Kemalist devletten otonomlaşmış ve bu ideolojiye mesafelileşmiş orta sınıfların duygu ve düşüncelerinin bir tezahürüdür. Bora'ya göre AKP ile olan ilişkisi ise daha çok simbiozdur ve ortasınıfların hegemonik Atatürkçü söyleme mesafelileşmiş kesimlerinin AKP'nin görece sivil ve liberal söylemleriyle konjonktürel yakınlaşmasından ibarettir. "Zira liberal

¹⁵ Necmi Erdoğan, "Liberal Kişilik Nedir ? Solla Ne Derdi Vardır ? (2)", *Birgün*, 21 Aralık 2008.

¹⁶ Tanıl Bora, "Sol, Liberalizm ve Sinizm", *Birikim*, Ekim 2008, no: 234, s. 19.

aydın (ve yarı-aydın) türü, bir zamandır, sol ve milliyetçi-muhafazakâr muhitlerin köşe bucağındaki fideliklerden daha geniş bir üreme alanı bulmaya başladı. Bu, orta sınıfların kültür iklimindeki değişimle ilgilidir. Şehirli ve tahsilli orta sınıfların yeni kuşakları içinde, resmî ideolojinin/resmiyetçi politik kültürün pedantizmine olduğu kadar milliyetçi-muhafazakâr hamâsete de ısınamayan bir kesit var.”¹⁷ Can Kozanoğlu’nun 1990’ları sol perspektiften yaptığı okumalara atıfla Bora “çoğun popüler kültürün ve tüketim kültürünün eğlencesiyle bilenen bir zekâyla, ‘serbest’ye temayülleri var. ‘Kimselere benzemeyen biz/ülkemiz’ hayranlığına mesafeli, hatta bazen ‘buralara’ karşı hafif alaycı, dünyaya açıklar” şeklinde devam etmektedir. Ancak Bora’nın çıkarsamaları bir noktadan sonra açıklayıcı olamamaktadır zira paradoksal ve ironik olarak orta sınıf dili kullanan Genç Siviller ulusalcılık heyulasıyla mücehhez olmuş orta sınıflar tarafından şeytanlaştırılır ve AKP payandalığıyla itham edilirken, muhafazakâr ve orta sınıf kodlarına yabancı, hatta bu kodları “beyaz Türklük” olarak yaftalayıp itibarsızlaştırma gayretindeki kesimlerce benimsenmekte ve hatta kendi duygu ve düşünce dünyalarıyla özdeşleştirilmektedir. Aslında Genç Siviller Tanıl Bora’nın gördüğü şekilde bilinçli bir şekilde orta sınıfın “sinik tabanını politize etmekten” çok 2007’den itibaren bilinçli olarak muhafazakâr tabanı demokrat bir söyleme kanalize etme ve bu tabanı dönüştürme kaygısı içindedir ve orta sınıflarla daha önce vardıysa bile 2007 itibarıyla tüm irtibatını yitirmiş ve ancak bir karşılıklı dışlayıcılık ve karşıtlık ilişkisine girmiştir.

Bu çalışma için hazırlanan ankete cevap veren 28 Genç Sivil üyesinin babalarının % 43’ü üniversite (ya da yüksek okul) mezunuyken, annelerinin ancak % 14’ü üniversite (ya da yüksek okul) mezunudur. Burada anne ve babaların tahsil durumları arasındaki uçurum derecesindeki fark dikkate değerdir. Örneğin annelerin % 71’i ya ilkökul mezunu ya da eğitimsizken (13 ilkökul mezunu, 6 eğitimsiz) babaların % 36’ı aynı kategoriye girmektedir (8 ilkökul mezunu, 2 eğitimsiz). Genç Sivillerin % 14’ü köy, % 14’ü kasaba doğumluyken, % 36’sı İstanbul doğumludur. Yarıya yakını Anadolu lisesi mezunuyken (% 39, 11), ancak % 7’si kolej mezunudur. Bunun dışında açık lise, meslek lisesi ve imam hatip lisesi

¹⁷ Tanıl Bora, agm, s. 18.

mezunları da Genç Siviller mezunları arasında kayda değer bir oranı oluşturmaktadır. Bununla beraber heterojen bir yapıya sahip olan ve maddi durumu iyi üyelerinin de varlığına rağmen, eğitime dayalı bir sosyal dikey mobilitiyi örneklediği ve birçok mensubunun ailelerinin ilk üniversite mezunları (ya da öğrencileri) oldukları söylenebilir.

Bu rakamlar göz önünde bulundurularak söylenebilir ki; Tanıl Bora'nın (Necmi Erdoğan'ın ve diğerlerinin) saptamaların ve yorumlarının hilafına, Genç Siviller'in herhangi bir sınıfsal tabanı ya da zemininin olmadığı ve sınıfsal, hatta kültürel/sınıfsal çerçevelerin Genç Siviller'i açıklamak için işlevsel olmadığıdır. Genç Siviller'in özellikle Turgay Oğur ve Yıldray Oğur'un kişisel yaratıcılıklarının ve siyasî mizahlarının ürünü ve başarıyla kotarılmış bir "fikir" olduğu söylenebilir. Üyelerinin sınıfsal, kültürel/sınıfsal kökenlerinden bağımsız ve hatta bu üyelerinin kültürel/sınıfsal kökenleriyle ilintisiz özgün bir söylem söz konusudur.

Genç Sivillerin tam yarısı ailelerinin merkez sağ kökenli olduğunu ifade etmektedir (% 50-14). % 10'unun ailesi Millî Görüş çizgisinden gelirken, % 14'ünün aileleri HEP-DTP-BDP çizgisindedir. Aile kökenleri olarak genelde sağ (ve dolayısıyla sağ reflekslere haiz) olmakla beraber mensuplarının kayda değer bir kısmı da Kürt hareketi duyarlılığı olan kökenlerden gelmektedir. Denilebilir ki; Genç Siviller bir nevi farklı hasasiyet önceliklerinin içinde eridiği bir pota olarak ortaya çıkmaktadır.

Aile kökenlerinden bağımsız olarak, kendini Genç Siviller öncesi solcu/sosyalist olarak tanımlayanlar ankete cevap verenlerin % 14'ünü oluştururken, kendini HEP-DTP-BDP Kürt hareketi çizgisinde görenlerin oranı % 21'dir. Kendini Genç Sivillere dahil olmadan önce liberal tanımlayanlar % 21 iken, kendini "merkez sağ"a konumlandıranlar % 14, muhafazakâr görenler yine % 14'dür. Bu bakımdan Genç Siviller üyeleri oldukça farklı (ve hatta birbirlerini dışlayıcı) siyasal eğilimlerden gelmektedir. Bununla beraber Genç Siviller'e mensubiyetle siyasal konumlandırmalarda bir dönüşüm ve ortaklaşma gözlenebilmektedir. Hâlihazırda kendi siyasî duruşlarının tanımlanması istendiğinde, kimse kendini sosyalist/solcu tanımlamamaktayken, % 18'si kendini sosyal demokrat olarak görmektedir. Hâlihazırda Genç Sivil üyelerinin % 14'ü kendini muhafazakâr, tanımlamayı sürdürmekteyken, kendini liberal olarak tanım-

layanların oranı % 36'ya varmaktadır. Muhtemelen üyeler Genç Siviller öncesi kendini bağlı gördüğü siyasal pozisyonu, bu pozisyona haneler getirilmeden "demokratlık" potası içinde eritmektedir. Bununla beraber benzer bir siyasal sosyalizasyon sürecine tabi kalınarak, bir "cemaatleşme" ve "aynılaşma" söz konusu olmakta ve siyasî refleksler aynılaşmaktadır.

Nitekim bu farklı siyasal konumlandırmalara karşın, birden çok seçeneğin işaretlenebildiği bu soruya cevap verenlerin %71'i kendini (başka bir ikinci tanım vermiş olsun ya da olmasın) "demokrat" olarak tanımlanmaktadır ki "demokratlık" diğer konvansiyonel siyasal tanımlamaları ikincil ve ihmal edilebilir bırakan bir ortak paydayı teşkil etmektedir. 1 en sağ, 10 en sol olmak üzere demokratiğin siyasal spektrumunda konumlandırılması istenince, demokratiğe verilen puan ortalaması 6,4 çıkmaktadır. Yine anketi cevaplayanların kendi siyasal pozisyonlarını bu sağ-sol skalasında konumlamalarının ortalaması da şaşırtıcı şekilde 6,4 çıkmaktadır. Genelde gerek demokratiği, gerek de kendi siyasal konumlarını 6-8 arasında konumlayan denekler için "demokratlık" ve Genç Sivillerin pozisyonu sol olduğundan çok sağ olmadığı için sola "çekmektedir" denebilir. Demokratiğinden anlaşılan ise büyük ölçüde solun illa bir "ilerici" ideoloji görülmediği bir kültürel ve siyasal ortam ve algıda, demokratiğe benzer bir "ilericilik" payesi biçilmesi olmalıdır ki deneklerin demokratiğın algısı büyük ölçüde Genç Siviller'i de "hakiki sol" olarak nitelemiş Etyen Mahçupyan'a referans verilerek anlaşılmaktadır.

Genç Siviller'in sınıfsal ve kültürel/sınıfsal olarak bakıldığında ise yeknesak olmaktan uzak olmakla beraber orta sınıf kökenlerden uzak bir profile sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Genç Siviller özetle farklı mağduriyetlere yönelik itirazları bir tür bir "hakkaniyet" talebiyle sendirenlerin bu ortak platforma intibakın akabinde aynılaşması ve başlangıçtaki farklılıkların zaman içinde erimesiyle bir "kimlik" haline gelmesiyle gelişmiştir denebilir. Bu şekilde "ortak hasım" olarak görülen "Kemalist müesses nizam" a karşı bir koalisyon gibi zuhur eden Genç Sivillerin giderek "öteki"lere karşı bir kimlik kurma mekanizmasıyla "demokratlık" olarak tanımlanan bir paradigma çerçevesinde kendini kurduğunu söylemek mümkündür. Denildiği gibi başlangıçta bir platform olarak düşünülebilecek ama süreç içinde aynı reflekslere sahip bir "si-

yasî cemaat"e dönüşen Genç Siviller'in ayakları PKK çizgisine mesafeli Kürtler, başta başörtüsü olmak üzere 28 Şubat sürecinde mağduriyet hissedilen ama İslami harekete uzak muhafazakârlar, sol kökenliler (ve Aleviler) olarak sayılabilir. Buna bir de sol veya İslami, daha politize ve keskin bir dil kullanan oluşumlarda politika ve aktivizm yapamayacak ve barınamayacak ve ideolojik olarak değil daha çok tavır olarak liberal olarak tanımlanabilecek ve belli ideolojilerden çok muğlâk bir siyasî ahlak kaygısında olan kişilerin de bu "demokrat" platformdaki kritik rolü eklenmelidir ki "zararsızlıkla" özdeş merkeziliğin aksine denebilir ki Genç Siviller içinden ve dilinden ciddi bir "radikal merkez" ya da Türkiye'de süregiden "zararsız liberalizm"e tezat bir "radikal liberal merkez" tesis edilmiştir. Bu "radikal merkez"ün süreç içinde verili kimliklerin gündemlerini ve önceliklerini talileştirerek bir çekim merkezi yarattığını ve farklı ideolojilerden ve kimliklerden gelenleri içinde erittiğini söyleyebiliriz.

Elbette belli fikirlerinin kabul görmesi, o fikirlerin kendileri kadar içinde yeşerdiği konjonktüre de bağımlıdır. Bu bakımdan Genç Siviller'in ancak belli bir tarihsellik ve ideolojik/kültürel/siyasal iklimde varolabileceğini ve kamuoyunda belli bir ilgiye mazhar olabileceğini söyleyebiliriz. Öncelikle, siyasetin hayatın dışında ve uzağında kendi iç ve soğuk dile sahip olduğu bir siyasî kültür dünyada ve Türkiye'de dönüşmüştür. Aynı şekilde siyaset büyük mücadelelerin taşıyıcısı olmaktan çıkarak daha bireysel kaygılara hitap eden ve bu değerlere seslenir hale gelmek durumunda kalmıştır. Aynı şekilde 2000'lerde siyaset tüm dünyada gençleşmiş ve erken kırklı yaşlarındaki siyasetçiler Avrupa'da parti genel başkanı, başbakan, bakan olmaya başlamıştır. Siyasette artık kır saçlı ve bilge olmak değil, genç, dinamik ve yakışıklı/cazibeli olmak daha öncelikli ve aranan nitelikler olmuştur. Benzer şekilde orta sınıf kodları giderek daha önce olmadığı kadar hegemonik olmuştur. İşte bu dilin bu kadar hegemonik olduğu ve kitleselleştiği bir ortamda Genç Siviller aslında bu dili kullanırken belli bir toplum vasatına hitap etmeye çalışmamakla beraber bu dilin kullanımının Genç Siviller'in sınıfsal/kültürel-sınıfsal niteliğine ilişkin belirgin bir şeyler ortaya koyduğu söylenemez.

Genç Sivillere gerek sol, gerek de diğer çevrelerce “liberal” olarak tanımlanacaktır. Oysa ki bu tabir de oldukça sorunludur.¹⁸ Üyeleri arasında kuşkusuz kendini “liberal” olarak tanımlayanlar varolmakla beraber ne kurumsal olarak Genç Siviller kendini bu şekilde görmekte, ne de oluşumun faaliyetleri, öncelikleri ve hassasiyetleri bir liberal gündemle örtüşmektedir. Açıktır ki; burada “liberal” tanımlanmasından/yaftasından kastedilen Genç Sivillerin sol-dışı kimliğidir ki oluşumun (kaba bir ilerici-gerici, sağ-sol ikiliğine indirgenmiş Türkiye –sol- siyaset kültüründe) bu tam olarak tanımlanamayan karakterine kolaylıkla (daha çok bir aşağılama/itham olarak) “liberal” denilivermektedir. Oysaki Genç Siviller’in kurumsal destek verdiği tek siyasî kampanya ise 2007’de “solun bağımsız adayı” Baskın Oran’ın İstanbul’dan bağımsız aday olarak yürüttüğü kampanya olmuştur. Baskın Oran’ın ifade ettiği üzere, Irkçılığa ve Milliyetçiliğe Dur De hareketiyle beraber “Genç Siviller Grubu çok çalışıyor, çoğu sloganı da onlar buluyor[dur].”¹⁹

Ancak solla ilişki soldan sol kimliklerinden çok “demokrat” kimliklerine binaen isimlerle sınırlı kalacaktır. Kampanyasına coşkulu bir destek verdikleri Baskın Oran dışında, Ufuk Uras, Ömer Laçiner gibi isimlere Genç Siviller teveccüh görecektir ve bu isimleri etkinliklerine davet ederek onlara angaje olmaya çalışacaktır. Solta olan bu “seçici ilişki”nin ötesinde Genç Siviller kendilerini ne tam “sol”, ne de tam “sol-dışı” muğlâk bir öztanımla “demokrat” görmektedirler. Agos gazetesine Mayıs 2007’de verdikleri mülakatta kendilerini şu şekilde tanımlamaktadırlar: “Bizler genel anlamda demokratız. Aramızda her politik görüşten arkadaşlar var. Solcular, liberaller, muhafazakârlar gibi...Biz demokratik aktivizm yapan, ama bunu herkes ve her şey için yapan, özellikle sesi duyulmayan öteki’lerin dertlerini de önemseyen bir hareket planı izliyoruz. Kısaca amacımız tüm duyarlılıkları birbirine bağlamak, demokratik bir ah-lâk ve namusu kendi içimizde sağlayarak Türkiye için de bir açılım ya-

¹⁸ Nitekim bu durumun farkında olan Tanıl Bora “liberal ruhhalini” resmettiği makalesinde çizdiği “robot resim” için “doktriner bir liberalizm olması gerekmez, liberalmeşrep diyebileceğimiz bir tutum, bir nevi ‘gündelik/sıradan liberalizm’, bu profile daha uygundur” notu düşmektedir. Tanıl Bora, agm, s. 19.

¹⁹ “Ezber Bozmak İçin Aday”, *Hürriyet*, 17 Temmuz 2007

ratmak."²⁰ Kısaca, Genç Siviller klasik modern çağın ardından sağ ve solun sağ ve solun anlamsızlaştığı ve kendi başlarına açıklayıcı olmadığı bir dönemde²¹ (üyelerinin barındırdıkları sağ-kökenli ve sol-kökenli hasasiyetleri meczederek) siyasî ahlak ve vicdan üzerinden tanımlaya yönelik (ve Türkiye'nin özgün şartlarında kendini pozitif olarak değil negatif olarak kurmasının mümkün kılması sayesinde zuhur edebilen) yeni bir siyasî tahayyüldür denebilir.

“DEMOKRATLIK”

Genç Siviller siyasî/ideolojik olarak büyük ölçüde 2000'lerde zuhur eden ve amorf bir siyasî pozisyon olan “demokratlık” altına sokulabilir. “Demokratlık” 1990'ların ikinci yarısından itibaren hem bir yakıştırma, hem de bir öztanım olarak zuhur etti. Etyen Mahçupyan, Ali Bayramoğlu gibi isimler hem liberalizme, hem sosyalizme, daha doğrusu “modernist” olmaları hasebiyle mevcut dünyanın ve Türkiye'nin gerçekleri açıklamak ve tatmin edici çözüm önermekten yoksun buldukları bu ideolojilere alternatif olarak “demokratlık” olarak isimlendirdikleri bir paradigmayı bir “üçüncü yol” olarak önerirken, benzer bir kendini yeniden-tanımlama kaygısı duymayan birçok solcu da solu Soğuk Savaş sonrası hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi ve demokrasinin savunulması olarak yeniden tanımlayarak ismini koymadan, ne tam sol-içine, ne de sol-dışına konumlandırılabilen benzer bir yönelime girdi.

Etyen Mahçupyan 1996 yılında “Bir Demokrat Manifestoya Doğru” üstbaşlığıyla ilki *İdeolojiler ve Modernite*, ikincisi *Osmanlı'dan Postmoderniteye* olmak üzere iki kitap yayınladı. Bu kitaplardan ilki 1990'ların gerçekliğinde farklı “epistemolojik konumların, zihniyetlerin ve ideolojileri”, ikincisi ise bu ilk kitabındaki kavramsallaştırmalar üzerinden modern Türkiye tarihini okumayı hedefler. Mahçupyan'a göre gerçeklik

²⁰ “Genç Siviller Agos'ta”, *Agos*, 11 Mayıs 2007.

²¹ Bakınız Anthony Giddens, *Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics*, Cambridge: Polity Press, 1994; Anthony Giddens, *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Padstow: Polity, 1991; Ulrich Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity*, London; Thousand Oaks: Sage Publications, 1992; Ulrich Beck, Anthony Giddens, Scott Lash, *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, Cambridge: Polity Press, 1994. Ayrıca bakınız, Norberto Bobbio, *Left and Right: The Significance of a Political Distinction*, Cambridge: Polity Press, 1996.

büyük ölçüde insanların “algılamasına ve anlamlandırmasına dayalı bir inşadır”²² Mahçupyan kitaplarında bu geliştirdiği perspektif üzerinden “liberalizmden İslam’a” birçok algı ve zihniyet kalıplarını tartışma iddiasındadır. Mahçupyan ideolojileri önbelirleyen “algılar ve zihniyetler”e bakmakta, ideolojileri kendi tanımları üzerinden değil dayandıkları zihinsel kalıplar üzerinden değerlendirmektedir. “Modernite eleştirisi” ise Mahçupyan’ın ana izleği olacaktır. Zira Mahçupyan’a göre modernite ile malul ve onun önkabulleri üzerinden şekillenmiş tüm ideolojiler “insanların ve toplumların doğalarını” dikkate almadan kurulduklarından yetersizlik içindedirler.

Etyen Mahçupyan’la paralel şekilde bir “demokrat paradigma” üretme kaygısındaki Ali Bayramoğlu da Türkiye gerçekliğinde bir “demokrat pozisyon” geliştirmeye çalışmaktadır. 1995’te Ali Bayramoğlu “sistem tıkanıklığından, siyasî kutuplaşmalardan, çözümsüzlüklerden dem vurulan; liberalizm, devletçilik, sağ, sol, birey gibi kavramların yeniden tartışıldığı, yeni vatandaşlık, yeni demokrasi gibi anlayışların ortaya atıldığı bir dönemden geçiyoruz”²³ demektedir. Yeni taleplerin eski taleplerden farklılaştığını ve giriftleştigiğine işaret eden Bayramoğlu’na göre “bugün insanlar taleplerini sadece işçi, işveren olmalarına göre değil, Kürt, İslamcı, laik, kentli, gecekondulu olmalarına göre ifade etmektedirler.”²⁴ “Bildik vatandaşlık kavramı eskiden olduğu gibi tüm toplumu kucaklamıyor, toplumsal çoğunluğun iradesi üzerine kurulu klasik demokrasi anlayışı şu anda yaşanan siyasal tıkanıklığı, laik-antilaik, Kürt-Türk kutuplaşmalarını aşmak için yeterli değil”dir. Bayramoğlu’na göre “bu çerçevede yaşananlar, varlıklarını benimsesek de benimsemesek de devlet ile birey arasında kolektivitelerin, kimlik gruplarının olacağını ortaya koymasındadır.” Böyle bir konjonktürde “Türkiye bir temsil krizinin içine düşmüştür”. Bu yeni taleplere ve kimliklere sağ da sol da bir cevap verememektedir. Partiler “ilk aşamada kendilerini var kılan sosyalist, liberal ve muhafazakâr gibi temel niteliklerden süratle uzaklaşmaya başlamış ve bu niteliklerini devletin merkezci, tekçi, resmi bakış

²² Etyen Mahçupyan, *İdeolojiler ve Modernite*, İstanbul: Patika, 1996, s. 13

²³ Ali Bayramoğlu, *28 Şubat: Bir Müdahalenin Güncesi*, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2001, s. 16

²⁴ Ali Bayramoğlu, *age*, s. 16

açısıyla birleştirmeye yönelmişlerdir.”²⁵ İşte bu temsiliyet krizinde Ali Bayramoğlu’na göre “anlamaya” ve “anlamayı vazetmeye” dayalı olarak inşa edilecek “demokrat duruş”²⁶ yeni bir sosyal kontrat gerekmektedir.

Etyen Mahçupyan da, Ali Bayramoğlu da 1990’lar siyasetinin iki ana gerilim noktasını merkeze almakta, Türkiye’deki ana çelişkiyi bu “ikili tehdit” üzerinden tanımlamaktadır. Bu yazarlara göre bu çelişkinin bir tarafı katıksız bir “tekçi-dayatmacı” tavır alan “devlet” ve onun dayandığı “otoriter-ataerkil zihniyet” çelişkinin bir tarafıdır. Çelişkinin öte tarafı ise öte tarafın yeknesaklığına tezat olarak amorf ve tek bir aktör ve yapı tarafından temsil edilmemekte, girift ve çoklu bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan tekçi sisteme alternatif olarak bir nevi kendi kimliksel ve partikülarist çıkarlarından öte kapsamlı bir anti-tez üretmemekte, ya da üretememektedirler.

“Demokratlara” göre bu “tekçi sistem” için Kürtlere ya da İslami kesime karşı alınan tavır hep pozisyoneldir ve kontrol etmekte görece daha zorlanılan alanları bertaraf etmeye yöneliktir. Bu iki dinamik ve “gerginlik alanı” daha çok mevcut tekçi yapının ve “otoriter zihniyet”in en aşkarlaştığı ve fütursuzlaştığı momentler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu meyanda YDH ve akabinde “demokrat paradigma” ise kendi mağduriyetlerini ön plana koyan Kürt hareketi ya da İslami kesimden daha çok mevcut merkezîyetçi yapının zıdd-ı kamilini teşkil etmektedir. Zira “demokrat paradigma” tekil bir davanın ve gündemin savunuculuğunu değil, ilkesel bazda çoğulcu ve özgürlükçü bir “toplumsal mutabakat”ın mücadelesini vermektedirler.

Kökü Özal esinli sol-revizyonizme ve YDH’ya uzatılabilecek “demokrat” entelijansiya bu süreçte giderek soldan kopmuş ve hatta 2007-2010 arasında sosyalist solla adeta bir husumet ilişkisi geliştirmişken, Genç Siviller de benzer şekilde oluşumun ilk geliştiği dönemden farklı olarak kendini “yeni sol” olarak özdeşleştirmekten imtina etmeye başlayarak ister istemez kendini sol-dışı bir noktaya konumlamıştır. Bu bakımdan Genç Siviller’in 28 Şubat sürecinde sol içinden türeyen ama sü-

²⁵ Ali Bayramoğlu, *age*, s. 16.

²⁶ Ali Bayramoğlu, “Önsöz”, Etyen Mahçupyan, *İçimizdeki Öteki*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, s.13.

reç içinde verilen önceliklerin artık birbirleriyle uzlaştıramaz hale gelmesiyle soldan ayrışan ve kopan “demokrat” entelijansiyanın serencamıyla uyumlu ve bu entelektüel odağın bir nevi yeni kuşak temsilcisi olduğu söylenebilir. Genç Siviller özellikle Kasım 2007’de Taraf gazetesinin çıkmasının ardından kendilerini (Genç Siviller’den Yıldırım Oğur’un köşe yazarı ve yazı işleri müdür olduğu) Taraf’a angaje ederken Taraf gazetesini Genç Siviller’in gözünde adeta bir “cephe yayın organı”, bir tür “demokrat Pravda” olacaktır. Belki Genç Siviller’in kendilerine ana referans kaynağı gördükleri “demokrat” entelijansiya ile farklılığın kuşak farklılığı sebebiyle, kısmen sol kaygılar ve referanslar ile hareket etseler dahi sol geçmişten gelmemeleri ve bu sebeple solla bir “gönül bağı” olmaması olduğu da eklenebilir. Genç Siviller, tıpkı “demokrat” entelijansiya gibi bir taraftan “kimlik siyaseti”ni siyasetin ana gerilim noktası olarak öncelikli bir mesele olarak gündemine almakta, bir taraftan da kimlikleri bireysel alana sınırlamayı öngören ve siyaseti kimlik kaygılarının aşıldığı cumhuriyetçi bir zemine taşımaya çalışmaktadır.

SONUÇ

Genç Siviller, 2006’da bu isimle cesur bir manifestoyla ortaya çıkmış, 2007’de muhtıraya verdikleri hızlı ve keskin tepkinin akabinde askeri vesayete en güçlü tepkileri veren oluşum olarak kamusal görünürlük kazanmıştır. Bununla beraber süreç içinde Türkiye siyasetinde askeri vesayet en berrak ve kaba bir şekilde aşıkârlaştığı 2007 yılının ardından AKP’nin askeri vesayeti aşındırması ve geriletmesiyle beraber “demokrat” entelijansiya ile AKP arasındaki ittifak önemli ölçüde tahrip olurken, Genç Sivillerin isminin tanımladığı üzere ana gündemi olan ordunun siyaset üzerindeki rolünün daraltılmasıyla oluşumun misyonunun (negatif olarak, yani karşı oldukları üzerinden değil pozitif olarak, yani savdukları üzerinden) yeniden tanımlanması gerekmektedir. Bu ise kendini bir ideolojiyle değil, tam aksine farklı ideolojilerden insanların ortak paydası üzerinden tanımlayan bir oluşum için oldukça zordur.

Kuşkusuz AKP’nin toplum projesi Genç Sivillerden oldukça farklıdır. AKP ile kendini negatif kurduğu sürece kayda değer ölçüde uyuşabilirken, karşı olunan müesses nizamın yenilgiye uğratılmasının ardından Genç Siviller kendini pozitif olarak kurmak konusunda zorlanırken,

(tıpkı “demokrat” entelijansiya gibi) orta vadede AKP ile çok farklı noktalara savrulacak gibi görünmektedir. Bununla beraber AKP’yle mesafe almış bir “siyasî proje”nin etkinlik alanının ne derece başarılı olacağı ve hatta bunun mümkün olup olamayacağı da büyük bir soru işaretidir.

Bununla beraber, “demokratlık”ın da giderek bir cephe olmaktan çıkarak bir “kimlik”e dönüştüğünü gözlemek mümkündür. En başta, özellikle AKP’nin iktidara gelmesinin ardından “demokratlar” AKP’nin, ya da herhangi bir siyasî hareketin politikalarını onaylamak kaygısı gütmeyen “siyaset alanını” savunmayı ana gündemleri olarak deklare etmişlerdir. Savunulan herhangi bir “siyaset” değil “siyaset alanı”nın kendisidir. Bu sebeple “demokratlar” bu cepheyi bir ideolojik/siyasal pozisyondan çok farklı düşünsel ve siyasal kökenlerden (sol/sosyalist, liberal, İslamcı, muhafazakâr vs.) isimlerin bulunduğu bir nevi bir çatı olarak görmektedirler. Bu bakımdan teorik olarak geçici bir cephe-den/ittifaktan ibarettir. Bununla beraber, gözlenen, süreç içinde “ötekilere” karşı bir kimlik üçünde bütünleşme ve konsolidasyon (pekiştirme) görülmektedir. Kendini “sosyalist” tanımlayanların, “liberal” olarak tanımlayanların, Kürt ve İslami siyasetten gelenlerin kendilerine karşı önce ulusalcı/milliyetçi/devletçi cepheden, ama asıl olarak 2007/2008’den itibaren sosyalist soldan gelen ithamlarla perçinlenmiş bir “öteki”ye karşı “grup kimliği” kurma süreci yaşanmıştır. Bu mekanizma ile “demokratların” bir cephe rasyonalitesini aşan bir “birlik”e, hatta aynılışmaya evrildikleri gözlemlenebilir. Tuncay Özkan’ın ve ulusalcı kanaat önderlerinin 2007 seçimleri öncesi “solcuysanız CHP’ye, sağcıysanız MHP’ye dediği” ve “artık sol-sağın kalmadığını, vatanseverlikle ihanet arasında bir ikilik olduğunu” vazettiği bir siyasî iklimde “demokratlık” da sağ ve solu aşan ve talileştiren bir kontra-ulusalcı cephe olarak kemikleşecektir. Hatta, en başta, “demokratların” “öteki”si Kemalist/ulusalcı cehahtan ibaret gözükmekteyse de süreç içinde sol/sosyalist cenahla olan yarılma bu ittifakın adeta kalıcılışmasında önemli bir amil olacaktır. Özellikle 2010 referandumuna giden sürecin ise bu ayrışmanın ve hatta tezatın pekiştirilmesinde kritik bir eşik olduğu iddia edilebilir. Genç Sivillerin de bu süreçte bu oluşan kimlik üzerinden kurgulanmış bir siyasal/ideolojik pozisyon edindiğini de düşünmemiz mümkün olabilir. ∇

KAYNAKLAR

- “Çelik’ten ‘19 Mayıs’ı Stadyumlardan Kurtaralım’ Kampanyasına Destek”, *Radikal*, 19 Mayıs 2003.
- “Ezber Bozmak İçin Aday”, *Hürriyet*, 17 Temmuz 2007.
- “Genç Siviller ‘Köşk Mitingi’ni Protesto Etti”, *Zaman*, 14 Nisan 2007.
- “Genç Siviller Agos’ta”, *Agos*, 11 Mayıs 2007.
- “Genç Siviller, Artık Susmayacak”, *Zaman*, 2 Nisan 2007.
- “Genç Siviller’in Lideri, Kim Olduklarını ve İlginç Eylemlerini Anlatıyor”, *Vatan*, 23 Kasım 2009.
- Ali Bayramoğlu, “Genç Kürt Siviller Rahatsız!”, *Yeni Şafak*, 13 Ekim 2007.
- _____, “Önsöz”, Etyen Mahçupyan, *İçimizdeki Öteki*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- _____, *28 Şubat: Bir Müdahalenin Güncesi*, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2001.
- Anthony Giddens, *Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics*, Cambridge: Polity Press, 1994.
- _____, *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Pads-tow: Polity, 1991.
- Doğan Tılıç, “Genç Siviller Rahatsız!”, *Birgün*, 30 Mayıs 2006.
- Ertuğrul Özkök “Yakışıklı Genç Adamın Güzergahı”, *Hürriyet*, 31 Temmuz 1999.
- Etyen Mahçupyan, “Vatandaşlığa Davet”, *Taraf*, 20 Haziran 2008.
- _____, *İdeolojiler ve Modernite*, İstanbul: Patika, 1996.
- <http://bianet.org/bianet/bianet/79284-otekilesmek-yerine-uzlasmak-mumkun-ama> (19 Mayıs 2006)
- <http://bianet.org/bianet/siyaset/101551-genc-siviller-artik-rahattir-gayri>
- <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/gamze-erbil/yaftaliyorum-genc-siviller-amerikan-orgutudur-1442>
- <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/gamze-erbil/yaftaliyorum-genc-siviller-amerikan-orgutudur-1442>
- <http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/78926-genc-siviller-rahatsiz-kampanyasi-nette> (11 Mayıs 2006)
- Kürşat Bumin, “Bu Mizah Demokrasinin Teminatıdır”, *Yeni Şafak*, 19 Haziran 2007.
- Necmi Erdoğan, “Liberal Kişilik Nedir? Solla Ne Derdi Vardır? (2)”, *Birgün*, 21 Aralık 2008.

Norberto Bobbio, *Left and Right: The Significance of a Political Distinction*, Cambridge: Polity Press, 1996.

Rıfat N. Bali, *Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

Tanıl Bora, "Sol, Liberalizm ve Sinizm", *Birikim*, no: 234, Ekim 2008,

Ulrich Beck, Anthony Giddens, Scott Lash, *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, Cambridge: Polity Press, 1994.

Ulrich Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity*, London; Thousand Oaks: Sage Publications, 1992.

